

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

روزہ و کرونا ویرس

رمضان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روزه و کرونا

نویسنده:

مهدی آقابائی

ناشر چاپی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	روزه و کرونا
۷	مشخصات کتاب
۷	فهرست
۱۰	آیت الله سید علی حسینی سیستانی
۱۲	مرجع عالیقدر شیعیان در عراق
۱۴	آیت الله شیخ حسین وحیدخراسانی
۱۴	نظر پزشک در مورد کرونا ویروس و حکم روزه
۱۵	خطر ابتلاء به کرونا ویروس و حکم روزه
۱۵	کرونا ویروس و حکم روزه مستحبی و روزه قضا
۱۶	مشاغل اجتماعی در وضعیت کرونا ویروس و حکم روزه
۱۷	آگاهی شخصی به مبتلا نشدن به کرونا ویروس و حکم روزه
۱۷	آیت الله سید موسی شبیری زنجانی
۱۸	آیت الله سبحانی
۱۹	آیت الله شیخ ناصر مکارم شیرازی
۲۰	آیت الله شیخ اسدالله بیات
۲۰	آیت الله بشیر نجفی
۲۲	آیت الله سید محمدجواد علوی بروجردی
۲۲	آیت الله سید محمدتقی مدرسی
۲۳	آیت الله شیخ محمد اسحاق فیاض
۲۴	پاسخ دفتر آیت الله فیاض:
۲۶	آیت الله فاضل لنکرانی
۲۷	نوشتاری از آیت الله ابوالقاسم علیدوست
۲۹	حجت الاسلام محمدحسین فلاح زاده

- ۳۰ دکترا علیرضا مرندی
- ۳۱ روزه داری در بحران ویروس کرونا
- ۳۴ خانم دکترا نفیسه حسینی یکتا، روزه داران چه غذاهایی را مصرف کنند
- ۳۶ نظر تخصصی کارشناسان پزشکی و دینی درباره روزه داری در شرایط کرونا
- ۴۰ نظر تخصصی کارشناسی پزشکان درباره تأثیر روزه بر سیستم ایمنی بدن
- ۴۰ دکترا جواد خدادادی متخصص عفونی و رییس بیمارستان کامکار عرب نیای قم:
- ۴۰ دکترا احسان شریفی پور متخصص مغز و اعصاب و معاون تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی قم:
- ۴۰ خانم دکترا اصغری متخصص داخلی و بوردا فوق تخصصی ریه و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی قم:
- ۴۱ سرکار خانم دکترا حیدری رییس دانشکده سلامت و دین دانشگاه علوم پزشکی قم:
- ۴۱ دکترا سید فخرالدین حجازی متخصص قلب و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی قم:
- ۴۱ دکترا حامد شفیعی متخصص بیهوشی و رئیس بیمارستان فرقانی قم:
- ۴۱ دکترا سید رضا وکیلی نیا متخصص طب سنتی ایرانی و مدیر درمان دانشگاه علوم پزشکی قم:
- ۴۲ دکترا عادل متخلص داخلی و بوردا فوق تخصصی ریه و رییس سازمان نظام پزشکی قم:
- ۴۲ دکترا محمود پرهام فوق تخصص غدد و معاون درمان دانشگاه علوم پزشکی قم:
- ۴۲ دکترا محمد حضوری متخصص تغذیه و معاون غذا و داروی دانشگاه علوم پزشکی قم:
- ۴۲ نظرات حجت الاسلام و المسلمین وحیدپور
- ۴۴ رئیس جمهور برزیل از مردم کشورش خواست برای رهایی از بلای کرونا روزه بگیرند.
- ۴۵ درباره مرکز

روزه و کرونا

مشخصات کتاب

روزه و کرونا

تهیه و تنظیم: مهدی آقابابایی

تعداد صفحات: ۳۲ص

ص: ۱

فهرست

- ۱: حضرت آیت الله العظمی سید علی حسینی سیستانی (مد ظله العالی) ۳
- ۲: حضرت آیت الله العظمی شیخ حسین حید خراسانی (مد ظله العالی) ۷
- ۳: حضرت آیت الله العظمی سید موسی شیرازی زنجانی (مد ظله العالی) ۱۰
- ۴: حضرت آیت الله العظمی سبحانی (مد ظله العالی)..... ۱۱
- ۵: حضرت آیت الله العظمی شیخ ناصر مکارم شیرازی (مد ظله العالی) ۱۲
- ۶: حضرت آیت الله العظمی شیخ اسدالله بیات (مد ظله العالی) ۱۳
- ۷: حضرت آیت الله العظمی بشیر نجفی (مد ظله العالی) .. ۱۳
- ۸: حضرت آیت الله العظمی محمدجواد علوی بروجردی (مد ظله العالی) ۱۴
- ۹: حضرت آیت الله العظمی محمدتقی مدرسی (مد ظله العالی) ۱۴
- ۱۰: حضرت آیت الله العظمی شیخ محمد اسحاق فیاض (مد ظله العالی) ۱۵
- ۱۱: آیت الله محمدجواد فاضل لنکرانی (دام ظلّه) ۱۸
- ۱۲: نوشتاری از آیت الله ابوالقاسم علیدوست / روزه ماه رمضان و ترس از بیماری کرونا ۱۹
- ۱۳: حجت الاسلام محمدحسین فلاح زاده ۲۱
- ۱۴: دکتر علیرضا مرندی / روزه داری در شرایط کرونا عارضه ای برای افراد سالم ندارد ۲۲
- ۱۵: خانم دکتر نفیسه حسینی یکتا / روزه داران چه غذاهایی را مصرف کنند ۲۶
- ۱۶: نظر تخصصی کارشناسی پزشکان درباره تأثیر روزه بر سیستم ایمنی بدن
..... ۲۸
- ۱۷: نظر تخصصی کارشناسان پزشکی و دینی درباره روزه داری در شرایط کرونا ۳۲
- ۱۸: نظرات حجت الاسلام و المسلمین وحیدپور ۳۴

رئیس جمهور برزیل از مردم کشورش خواست برای رهایی از بلای کرونا روزه بگیرند

آیت الله سید علی حسینی سیستانی

۱: حضرت آیت الله العظمی سید علی حسینی سیستانی (مد ظله العالی):

سؤال:

ماه مبارک رمضان در حالی نزدیک می شود که ویروس کرونا همچنان در مناطق مختلف جهان در حال انتشار است. برخی از پزشکان برای کاهش احتمال ابتلا به این ویروس خطرناک، نوشیدن آب را در فاصله های نزدیک توصیه می کنند؛ زیرا کمبود آب موجب کاهش سیستم ایمنی و دفاعی بدن می شود، و در صورت رسیدن ویروس به گلوئی خشک، شرایط مساعدی برای انتقال آن به دستگاه تنفسی فراهم می شود، در حالی که نوشیدن مکرر مایعات به انتقال ویروس به معده و از بین بردن آن کمک می کند.

* آیا مطالب ذکر شده موجب می شود که امسال روزه ماه رمضان از مسلمانان ساقط شود؟

بسم الله الرحمن الرحيم

وجوب روزه ماه مبارک رمضان یک تکلیف فردی است، و هر کس شرایط وجوب روزه را دارا باشد با صرف نظر از وجوب یا عدم وجوب آن بر دیگران، موظف است روزه بگیرد.

بنابراین اگر مسلمانی وارد ماه رمضان آینده شود و ترس آن را داشته باشد که در صورت روزه گرفتن به بیماری کرونا مبتلا خواهد شد هر چند تمام اقدامات پیشگیرانه و احتیاطی را مراعات کند، نسبت به هر روز که چنین ترسی وجود داشته باشد وجوب روزه از او ساقط می گردد و بعداً باید قضا کند، ولی اگر بتواند با مراعات اقدامات احتیاطی احتمال ابتلا به بیماری را کاهش دهد تا آنجا که از نظر عقلاً دیگر چنین احتمالی مورد اعتنا نباشد، و لو به اینکه در خانه بماند و از اختلاط با دیگران در فاصله نزدیک پرهیز کند و از ماسک و دستکش استفاده کند و دست هایش را مکرراً ضدعفونی کند، و انجام این کارها او را در مشقت شدید و فوق العاده قرار ندهد، در این صورت وجوب روزه از او ساقط نمی گردد.

ص: ۳

و اما اینکه گفته شد برخی از پزشکان جهت جلوگیری از کاهش آب بدن و خشکی گلو ، نوشیدن مکرر آب در فاصله زمانی نزدیک به هم را توصیه می کنند ، چراکه عارض شدن این دو امر احتمال ابتلا به ویروس کرونا را افزایش می دهد ؛ این مطلب - بر فرض صحت - مانع از وجوب روزه نمی شود، مگر برای کسی که پس از رسیدن این مطلب به او بر خود بترسد که اگر روزه بگیرد به این بیماری مبتلا خواهد شد و راهی برای کاهش احتمال ابتلا وجود نداشته باشد به طوری که [عنوان] ترس از بیماری بر او صدق نکند - هرچند با ماندن در خانه و به کارگیری سایر اقدامات احتیاطی یادشده - و اما افراد دیگر باید روزه بگیرند . و چه بسا ممکن است شخص روزه دار پیش از سحر با مصرف سبزیجات و میوه های سرشار از آب - مانند خیار و هندوانه - کاهش آب بدن ناشی از روزه داری را جبران کند ؛ همچنان که می تواند با جویدن آدامس بدون شکر از خشک شدن گلو جلوگیری کند - البته به شرط اینکه ذرات آدامس پس از جدا شدن وارد حلق نشود - چراکه جویدن آدامس باعث افزایش ترشح بزاق دهان می شود و بلعیدن بزاق دهان در حال روزه بلامانع است.

بنابراین افرادی که می توانند کار خود را در ماه رمضان رها کنند و در منزل باقی بمانند و از ابتلا به ویروس در امان باشند ، وجوب روزه از آنان ساقط نمی شود ؛ ولی افرادی که - بنا به هر دلیلی - نمی توانند کار خود را رها کنند اگر به واسطه نخوردن آب در فاصله های زمانی نزدیک در روز ، ترس از ابتلا به کرونا داشته باشند و راه دیگری برای در امان بودن از آن نداشته باشند ، روزه بر آنان واجب نیست ، ولی با این وجود مجاز به روزه خواری درملاً عام هم نیستند . بدون شک روزه ماه رمضان یکی از مهم ترین فریضه های شرعی است و ترک آن بدون

داشتن عذر واقعی جایز نیست ، و هر شخص نسبت به وضعیت خود آگاه تر است که آیا عذر واقعی برای ترک روزه دارد یا خیر؟

خلاصه کلام اینکه وجوب روزه در ماه رمضان از کسی ساقط می شود که عذر شرعی داشته باشد، مانند بیمار و کسی که به خاطر نصیحت پزشک «مثلاً - بر خود بترسد که روزه گرفتن موجب ابتلایش به بیماری شود و اقدامات پیشگیرانه و احتیاطی که او را از ابتلا به بیماری ایمن سازند برایش میسر نباشد ، و در غیر این صورت باید این اقدامات را انجام دهد و مجاز به ترک روزه نیست. (۱)

والسلام علیکم و رحمه الله و برکاته

۱۷ / شعبان / ۱۴۴۱ هـ -

دفتر مرجع عالیقدر آقای سیستانی (مُدَّ ظَلَّه) / نجف اشرف

مرجع عالیقدر شیعیان در عراق

مرجع عالیقدر شیعیان در عراق امروز (شنبه) به استفتایی درباره روزه ماه مبارک رمضان در سایه شیوع ویروس کرونا پاسخ گفتند.

به گزارش ایسنا ، به نقل از سایت شبکه سومریه نیوز ، دفتر آیت الله العظمی سید علی سیستانی مرجع عالیقدر شیعیان در عراق با صدور بیانیه ای در پاسخ به استفتایی درباره روزه ماه مبارک رمضان در سایه شیوع ویروس کرونا و توصیه های پزشکان به نوشیدن مایعات تأکید کردند : وجوب روزه ماه رمضان یک تکلیف فردی است و هر کس که شرایط وجوب آن را داشته باشد باید فارغ از اینکه برای دیگران واجب باشد یا خیر، روزه بگیرد.

ایشان همچنین بیان کردند: اما اگر ماه رمضان حلول کند و فرد مسلمان بیم آن داشته باشد که با روزه گرفتن و لو با اتخاذ همه تدابیر احتیاطی و پیشگیرانه، به

ص: ۵

کرونا مبتلا می شود، و خوب روزه هر روزی که می ترسد در صورت روزه گرفتن به این بیماری مبتلا می شود، از او ساقط می شود.

در این فتوا آمده است، اما اگر مسلمان بتواند احتمال ابتلا به بیماری را با ماندن در خانه و عدم اختلاط نزدیک با دیگران و یا استفاده از ماسک و دستکش های پزشکی و رعایت موارد ضد عفونی مکرر و نظیر آن تضعیف کند و همچنین اگر در او هیچ سختی شدید و غیرقابل تحملی وجود نداشته نباشد، و خوب روزه از او ساقط نمی شود.

در ادامه بیانیه دفتر آیت الله سیستانی همچنین آمده است: درباره توصیه پزشکان به نوشیدن مداوم آب و مایعات برای جلوگیری از کاهش آب موجود در بدن و خشک شدن حلق به عنوان دو عامل افزایش احتمال ابتلا به کرونا، باید گفت: این توصیه تنها و خوب روزه را برای افرادی ساقط می کند که بیم ابتلا به کرونا در صورت روزه گرفتن را دارند و هیچ راهی برای تضعیف احتمال ابتلا به این ویروس چه از طریق ماندن در خانه و راه های دیگر را ندارند.

آیت الله سیستانی همچنین بیان کردند: کسانی که می توانند فعالیت و شغل خود را در ماه رمضان تعطیل کرده و در خانه بمانند، طوری که خودشان را از خطر احتمال ابتلا به کرونا حفظ کنند، و خوب روزه از آنها ساقط نمی شود. اما افرادی که امکان تعطیلی کار و شغل برایشان فراهم نیست و نمی توانند اقداماتی را اتخاذ کنند که آنها را در مقابل ابتلا به ویروس در امان نگه دارد، روزه بر این افراد واجب نیست اما نباید در ملأ عام چیزی بنوشند یا بخورند.

در پایان این فتوا آمده است: روزه ماه رمضان یکی از مهم ترین واجبات شرعی است و تنها با داشتن عذر واقعی از بنده ساقط می شود و هر انسانی می داند که عذر واقعی برای روزه نگرفتن را دارد یا خیر. (۱).

ص: ۶

۲: آیت الله العظمی شیخ حسین وحید خراسانی (مد ظله العالی) (۱) احتمال ضرر با کرونا ویروس و حکم روزه

سؤال: با توجه به شیوع بیماری کرونا در این روزها، اگر خدای ناکرده این وضعیت ادامه داشته باشد، حکم روزه گرفتن در ماه مبارک رمضان امسال چیست؟

جواب: کسی که می داند روزه برای او ضرر ندارد اگرچه پزشک بگوید ضرر دارد، باید روزه بگیرد. و کسی که یقین یا گمان به ضرر مورد اعتنا یا ترس آن را که منشاء عقلایی [علت به جایی] داشته باشد دارد اگرچه پزشک بگوید ضرر ندارد نباید روزه بگیرد و اگر هم روزه بگیرد صحیح نیست مگر اینکه روزه برای او ضرر نداشته و قصد قربت کرده باشد که در این صورت روزه اش صحیح است.

اگر انسان احتمال بدهد که روزه برایش ضرر قابل اعتنا دارد و از آن احتمال ترس برای او پیدا شود چنانچه احتمال او عقلایی باشد [احتمال به جا] نباید روزه بگیرد و اگر روزه بگیرد باطل است مگر در صورتی که ضرر نداشته و قصد قربت کرده باشد.

نظر پزشک در مورد کرونا ویروس و حکم روزه

سؤال: با توجه به این که پزشکان متخصص تاکید می کنند که مردم باید ایمنی بدن خود را در مقابل بیماری کرونا بالا ببرند (که یا اصلاً مبتلا نشوند و یا اگر مبتلا شدند زودتر خوب بشوند) حکم روزه گرفتن در این شرایط چیست؟

جواب: البته وجود این بیماری نباید بهانه ای برای خوردن روزه باشد ولی اگر به گفته پزشکان انسان گمان کند که روزه برای او ضرر [قابل اعتنایی] دارد و یا

بیماری او شدیدتر یا طولانی تر می شود یا این که از گفته آنها بترسد که روزه گرفتن به او ضرر [قابل اعتنایی] بزند، نباید روزه بگیرد.

و اگر پزشک حاذق و مورد اطمینانی بگوید که روزه برای انسان ضرر [قابل اعتنایی] دارد و یا بیماری او شدیدتر یا طولانی تر می شود، نباید روزه بگیرد [حتی اگر از گفته او

ص: ۷

گمان یا ترس از ضرر هم برای انسان حاصل نشود]. بلی ، اگر انسان مطمئن باشد که آن پزشک حاذق تشخیص اشتباهی داده است باید روزه بگیرد.

پس اگر از گفته پزشکان گمان و ترس از ضرر برای انسان حاصل نشود و یا آن پزشک ، حاذق یا ثقه نباشد انسان باید روزه بگیرد .

و اگر پزشک بگوید که روزه گرفتن ضرر[قابل اعتنایی] ندارد ولی خود مکلف می ترسد که به خاطر روزه گرفتن به او ضرر برسد نباید روزه بگیرد.(البته ترس به جا از ضرر قابل اعتناء).

خطر ابتلاء به کرونا ویروس و حکم روزه

سؤال : اگر پزشکان متخصص بگویند که خشک شدن دهان و حلق به مدت زیاد،خطر ابتلاء به بیماری کرونا را زیاد می کند،وظیفه ما نسبت به روزه گرفتن در ماه مبارک رمضان امسال چیست؟

جواب:[اگر چنین مطلبی از نظر پزشکی ثابت باشد]در صورتی که انسان نتواند به طور دیگری جلوی خطر ابتلا به بیماری را بگیرد و روزه گرفتن هم متوقف بر نوشیدن آب در بین روز باشد شخص باید روزه بگیرد و [هر وقت دهان و حلق او خشک شد] به مقدار ضرورت آب بیاشامد و بنابر احتیاط واجب از سایر مفطرات[مبطلات]روزه اجتناب نماید و باید بعداً قضای آن را به جا آورد.

کرونا ویروس و حکم روزه مستحبی و روزه قضا

سؤال ۱:

با توجه به شیوع بیماری کرونا در این مقطع زمانی ، حکم گرفتن روزه مستحبی چیست؟

سؤال ۲:

با توجه به شیوع بیماری کرونا در این ایام ، حکم گرفتن روزه قضا چیست؟

ص: ۸

جواب سؤال ۱:

حکم روزه واجب را دارد که در مسائل قبل حکم آن آمد و چنانچه گرفتن روزه مستحبی باعث ضعف انسان بشود که نتواند روزه واجب خود را بگیرد جایز نیست.

جواب سؤال ۲:

در صورتی که وقت روزه قضا تنگ شده باشد همان حکم روزه واجب ماه رمضان را دارد که حکم آن در مسائل قبل بیان شد و در صورتی که وقت آن تنگ نباشد بعداً قضای این روزه ها را به جا آورد.

مشاغل اجتماعی در وضعیت کرونا وپروس و حکم روزه

سؤال :

من شاغل هستم و نمیتوانم زیاد در خانه بمانم. با توجه به این که کسانی که زیاد بیرون می روند خطر ابتلاء به بیماری کرونا برای آنها بیشتر است، وظیفه من برای روزه گرفتن چیست؟

جواب: البته وجود این بیماری نباید بهانه ای برای خوردن روزه باشد ولی اگر به گفته پزشکان انسان گمان کند که روزه برای او ضرر [قابل اعتنایی] دارد و یا بیماری او شدیدتر یا طولانی تر می شود یا این که از گفته آنها بترسد که روزه گرفتن به او ضرر [قابل اعتنایی] بزند ، نباید روزه بگیرد.

و اگر پزشک حاذق و مورد اطمینانی بگوید که روزه برای انسان ضرر [قابل اعتنایی] دارد و یا بیماری او شدیدتر یا طولانی تر می شود، نباید روزه بگیرد [حتی اگر از گفته او گمان یا ترس از ضرر هم برای انسان حاصل نشود]. بلی ، اگر انسان مطمئن باشد که آن پزشک حاذق تشخیص اشتباهی داده است باید روزه بگیرد.

پس اگر از گفته پزشکان گمان و ترس از ضرر برای انسان حاصل نشود و یا آن پزشک ، حاذق یا ثقه نباشد انسان باید روزه بگیرد.

و اگر پزشک بگوید که روزه گرفتن ضرر [قابل اعتنایی] ندارد ولی خود مکلف می ترسد که به خاطر روزه گرفتن به او ضرر برسد نباید روزه بگیرد . (البته ترس به جا از ضرر قابل اعتناء).

ص: ۹

آگاهی شخصی به مبتلا نشدن به کرونا و بروس و حکم روزه

سؤال:

اگر من خودم می دانم که با استفاده کردن از مواد غذایی مفید ، زمان سحر و افطار و با استراحتی که در بین روز دارم سیستم ایمنی بدنم ضعیف نمی شود ، حکم روزه گرفتن برای من چگونه است؟

جواب:

شما باید روزه بگیرید.

آیت الله سید موسی شبیری زنجانی

۳: حضرت آیت الله العظمی سید موسی شبیری زنجانی (مد ظله العالی)

سؤال:

با توجه به شیوع ویروس خطرناک کرونا و گفته های پزشکان مبنی بر تقویت بدن برای جلوگیری از اثر کردن ویروس ، آیا در ماه رمضان امسال می شود روزه نگرفت ؟

جواب:

اگر بنا به گفته پزشکان متخصص ، روزه گرفتن برای فردی، احتمال ابتلای او به این بیماری و آسیب دیدن وی را افزایش دهد، نباید روزه بگیرد و این مسئله در رساله عملیه هم آمده است. البته نباید مرتکب تظاهر به روزه خواری شده و به ماه مبارک بی احترامی کند.

همچنین اگر با تغییر شرایط، مثلاً با ماندن در منزل، تحرک کمتر، رعایت نکات بهداشتی و مصرف غذاها و نوشیدنی های تقویتی، بتواند احتمال متعارف ضرر را دفع کند و ایجاد چنین شرایطی موجب مشقت شدید نشود ، باید چنین کند و روزه بگیرد. (۱).

ص: ۱۰

۴: حضرت آیت الله العظمی سبحانی (مد ظله العالی)

سؤال:

در آستانه ماه مبارک رمضان و با توجه به شیوع ویروس کرونا، استدعا دارد حکم روزه در این ماه در خصوص موارد ذیل را بیان فرماید:

اگر به تشخیص گروه بزرگی از پزشکان متخصص یا وزارت بهداشت، روزه موجب تشدید بیماری ناشی از ویروس کرونا شود؟

اگر به تشخیص گروه بزرگی از پزشکان متخصص یا وزارت بهداشت، روزه موجب افزایش احتمال ابتلا به بیماری کرونا و خوف زیان شود؟

اگر از نظر پزشکان و یا وزارت بهداشت، روزه موجب تشدید بیماری و یا افزایش احتمال گرفتن بیماری باشد، ولی فرد چنین باوری نداشته باشد، آیا می تواند از نظر پزشکان ترمد کند؟

اگر مکلفی به دلیل تشدید بیماری و یا خوف ابتلا به بیماری، روزه نگیرد، حکم روزه های نگرفته در این شرایط چیست؟

والسلام علیکم و رحمه الله و برکاته

پاسخ:

بسمه تعالی

با تشکر از توجه آقایان به این مسئله، فعلاً نمی توان تصمیم قطعی گرفت تا وضع در آینده روشن تر شود، یا، احیاناً ممکن است برخی بخواهند این موضوع را بهانه ای برای روزه خواری قرار دهند.

جعفر سبحانی

ص: ۱۱

۵: حضرت آیت الله العظمی شیخ ناصر مکارم شیرازی (مد ظله العالی):

سؤال:

با توجه به شیوع بیماری کرونا چند سوال وجود دارد: بالا بردن سطح ایمنی بدن در مبتلا نشدن و همچنین در درمان این بیماری از اهمیت بالایی برخوردار است. از طرف دیگر به توصیه پزشکان باید در طول روز مکرر مایعات مصرف کرد. در این شرایط تکلیف مردم و کادر درمان برای روزه ماه مبارک رمضان چیست.

پاسخ:

انسان نمی تواند به این دلیل، روزه را بخورد و باید در ماه رمضان روزه بگیرد، البته می تواند در فاصله افطار تا سحر از غذاهای مقوی استفاده کند تا از ضعف شدید بدن در طول روز جلوگیری نماید.

این مرجع تقلید اضافه کرده است: اما کسی که می داند روزه برای او ضرر دارد باید روزه را ترک کند و اگر روزه بگیرد صحیح نیست، همچنین اگر یقین ندارد اما احتمال قابل توجهی می دهد که روزه برای او ضرر دارد، خواه این احتمال از تجربه شخصی حاصل شده باشد یا از گفته طیب.

و در سایت معظم له چنین آمده است:

در صورتی که واقعاً روزه گرفتن خوف ضرر داشته باشد (آن هم به تصدیق اطباء حاذق و متدین) در این صورت می توانند روزه نگیرند. البته مبدا اشخاص این موضوع را به بهانه ای برای روزه خواری قرار دهند. (۱).

ص: ۱۲

آیت الله شیخ اسدالله بیات

۶: حضرت آیت الله العظمی شیخ اسدالله بیات (مد ظله العالی):

سؤال:

از آنجا که احتمال می رود بیک شیوع کرونا تا پایان اردیبهشت ماه و حتی خرداد ماه هم ادامه داشته باشد و ماه رمضان در پیش است ، در این شرایط با توجه به احتمال تضعیف سیستم ایمنی بدن در مقابل کرونا ، حکم روزه برای جامعه چیست؟

پاسخ:

روزه یک امر فردی است و در این مورد ، نمی توان برای همه جامعه یک حکم کلی را تجویز کرد .

بنابراین تابع شرایط خود فرد است. به این معنا که اگر روزه گرفتن برای فرد ضرر داشته و یا احتمال عقلانی برای ضرر آن وجود داشته باشد، نباید بگیرد و اگر تا ماه رمضان بعد همین شرایط حاکم بود ، طبعا قضا هم ندارد ولی باید فدیة پیردازد (۱).

آیت الله بشیر نجفی

۷: حضرت آیت الله العظمی بشیر نجفی (مد ظله العالی)

سؤال:

با توجه به شیوع کرونا در جهان ، حکم روزه گرفتن در این روزها و هراس از ابتلا به دلیل روزه داری چیست؟

پاسخ:

در صورتی که روزه دار بداند که روزه داری باعث می شود به این بیماری مبتلا شود افطار بر وی واجب است . طبق تحقیقات پزشکی که به دست ما رسیده، رابطه ای بین روزه و بیماری کرونا وجود ندارد. حدیث «روزه بگیرید تا سالم بمانید» از پیامبر برای تمامی مسلمانان روایت شده است. پس باید روزه

گرفتن در این ماه شریف را برای پیشگیری از بیماری ها به ویژه بیماری همه گیر کرونا غنیمت بشماریم (۲).

خداوند به تمامی مردم به ویژه مؤمنان پاداش دهد.

ص: ۱۳

آیت الله سید محمدجواد علوی بروجردی

۸: آیت الله العظمی سید محمدجواد علوی بروجردی (مد ظله العالی):

سؤال :

با توجه به شیوع ویروس کرونا و گفته های پزشکان مبنی بر تقویت بدن برای جلوگیری از تاثیر ویروس با توجه به این که روزه گرفتن موجب تضعیف بدن و کم شدن ایمنی در برابر این بیماری می شود . آیا می شود در این شرایط روزه نگرفت؟

پاسخ :

نسبت به کسانی که دارای بیماری های زمینه ای بوده و گرفتن روزه بر اساس نظر کارشناسان پزشکی امکان ابتلاء آنان را به کرونا افزایش می دهد و یا کسانی که در دوران نقاهت بعد از این بیماری به سر می برند و روزه به مقاومت بدن صدمه می زند واجب نیست، و در مجموع معیار نظر کارشناسان پزشکی و در نهایت تشخیص فرد مکلف است و این عبادت با خوف ضرر به معنی احتمال عقلایی ضرر بدنی ساقط می شود.

وی افزوده است : ولی نسبت به افراد سالم - در فرض سوال - بنا بر نظر بعضی از همین کارشناسان روزه و امساک نه تنها مقاومت بدن را کم نمی کند ، بلکه آن را افزایش می دهد ؛ فلذا وجهی برای عدم وجوب روزه نیست ، مگر در افراد خاص با تشخیص پزشک و خوف ضرر.

آیت الله سید محمدتقی مدرسی

۹: آیت الله العظمی سید محمدتقی مدرسی (مد ظله العالی):

سؤال:

در آستانه ماه مبارک رمضان قرار داریم در حالی که ویروس کرونا نیز همچنان در اقصی نقاط عالم جولان داده و منتشر می شود . این در حالی است که پزشکان توصیه می کنند برای کاهش احتمال ابتلا به این ویروس خطرناک، افراد در فاصله های زمانی کوتاه آب بنوشند ، چرا که کمبود آب بدن ، موجب تضعیف سیستم دفاعی بدن شده و اگر این ویروس به بدن کسی راه یابد ، خشکی گلوی او ، رسیدن ویروس را به دستگاه تنفسی او آسان می کند، اما نوشیدن آب

ص: ۱۴

کمک می کند تا ویروس به معده راه یافته و از بین برود. آیا روزه ماه رمضان به این دلیل در سال جاری از مسلمانان ساقط می شود؟

پاسخ:

بیماران باید روزه ماه مبارک رمضان را بخورند و روزه های دیگری را به جای آن روزه بگیرند و حکم افراد سالمی که در صورت روزه داری از دچار شدن به بیماری بیم دارند و یا اینکه روزه، چنان وضع را برای ایشان دشوار می کند که آنها را دچار حرج خواهد کرد و ایشان را در تنگنا قرار خواهد داد، مانند حکم بیمار است. اما در شرایط کنونی - که بیماری کرونا همچنان در حال انتشار است - مسلمانان باید از اماکن مشکوک به انتشار بیماری دوری گزینند و تمام توصیه های بهداشتی پیش گیرانه را رعایت کنند، هر چند وادار شوند در قرنطینه خانگی بمانند تا موفق به ادای فریضه روزه شوند.

در واقع این توصیه های کارشناسان برای کسانی است که در مکان های عمومی و پر تردد، که احتمال انتشار بیماری در آن مضاعف می شود، حضور می یابند. از این رو روزه از مسلمانان ساقط نمی شود، بلکه هر مکلفی (براساس ترس عقلایی از ابتلا به بیماری) حکم خود را دارد.

موفق و مؤید باشید

دفتر آیت الله سید محمد تقی مدرسی

آیت الله شیخ محمد اسحاق فیاض

۱۰: آیت الله العظمی شیخ محمد اسحاق فیاض (مد ظله العالی):

سؤال :

این روزها اطلاعات پزشکی در خصوص جلوگیری از ابتلا به ویروس همه گیر کرونا منتشر شده که توصیه ها و اقدامات متعددی را توصیه می کند و از جمله آنها؛ نوشیدن پی در پی آب و مرطوب نگه داشتن دهان و حلق برای جلوگیری از چسبیدن ویروس بیماری زا به غشاهای مخاطی داخل دهان و مجاری ناحیه سر است.

پزشکان این توصیه را به این خاطر ارائه می دهند که با این کار، ویروس به سمت اسید های معده منتقل شده و آنجا کشته می شود.

ص: ۱۵

برخی می(گویند با توجه به اینکه تنها راه درمان و جلوگیری از ابتلا به کرونا، تکیه بر قدرت سیستم دفاعی بدن است، روزه داری موجب تضعیف سیستم دفاعی بدن بسیاری از مردم شده و احتمال ابتلا به بیماری مذکور را افزایش می(دهد.

از آنجا که ما به ماه مبارک رمضان نزدیک می شویم، آیا احتمال ابتلا به ویروس کرونا در نتیجه خشکی حلق ناشی از روزه داری برای باز کردن روزه و عدم روزه گرفتن در ماه رمضان امسال کافی است؟ مکلف در این خصوص چه مسئولیتی دارد؟

پاسخ دفتر آیت الله فیاض:

۱- از خداوند متعال می خواهیم که این بلای ناگوار و این ویروس کشنده را از تمامی کشورهای جهان به ویژه از کشورمان(عراق) دور سازد و با رحمت گسترده خود که همه چیز را فرا گرفته، تمامی بیماران را شفای عاجل دهد تا مردم در ماه مبارک رمضان از شر این ویروس خبیث در امنیت و آرامش باشند.

۲- بر مؤمنین پنهان نیست که ماه رمضان از ضروریات تکلیف شرعی و دومین رکن از ارکان شریعت مقدس اسلام است و در قرآن کریم واجب اعلام شده است، لذا جایز نیست مکلف به خاطر برخی توصیه های عمومی و بدون تحقق ترس واقعی روزه خود را ترک کند، بلکه باید مکلف واقعاً این ترس را درک کند که اگر به خاطر وضعیت سلامتی و کاری خاص، اگر در طول روز بدون آب سر کند، احتمال دارد به بیماری دچار شود.

همه مردم با تفاوتی که در وضعیت سلامت، آمادگی جسمانی، نوع کار روزانه و وظایف بیرونی خود دارند، به یک اندازه در معرض احتمال ابتلا- به انواع بیماری ها نیستند. هر کس که در این خصوص ترس و نگرانی دارد به پزشک متخصص مراجعه کند.

هر کس به خاطر شرایط خاصی که دارد یا به خاطر وضعیت کاری یا وضعیت سلامتی اش، این ترس را دارد که اگر روزه بگیرد به بیماری مبتلا می شود و نمی تواند

اقدامات پیشگیرانه لازم مثل پوشیدن دستکش و ماسک را انجام دهد و نمی تواند از کسانی که عقلاً احتمال می دهد که از آنان یا از محیط پیرامون آنان بیماری انتقال می شود، دور بماند؛ به گونه ای که اگر روزه بگیرد، میزان احتمال ابتلا به بیماری به این دلایل افزایش می یابد و به خاطر اقتضای کاری و کسب روزی نمی تواند از آن مکان دور باشد یا در خانه بماند، در این صورت می تواند آن روز یا روزهایی که در آن شرایط خاص قرار دارد، روزه نگیرد و نباید در ملاء عام روزه خود را باز کند. باید به مقداری خوارکی و نوشیدنی که با آن مطمئن است که از ابتلا به بیماری در امان می ماند، اکتفا کند و این به معنی جایز بودن ترک روزه در تمامی ماه رمضان نیست، بلکه تنها به روزهایی که در شرایط مذکور قرار گرفت، اختصاص دارد.

شاید برخی از افراد لزوماً تنها در بعضی از روزهای ماه، نه کل ماه این شرایط را داشته باشند، که در این صورت اگر بتوانند در خانه بمانند یا به اقدامات پیشگیرانه و ایمنی عمل کنند، به گونه ای که از روزه گرفتن با این شرایط در بعضی از روزهای ماه رمضان نگرانی نداشته باشند، روزه گرفتن در آن روزها بر آنان واجب است و اینگونه شرایط خود را مطابق روزها در نظر بگیرند.

۳- کسانی که دارای بیماری های مزمن هستند یا کسانی که در وضعیت سلامتی خاصی قرار دارند، اگر به خاطر مشورت با پزشک مورد اعتماد یا به دلیل تجربه شخصی از روزه ماه رمضان یا بعضی از روزهای آن، با این باور که روزه گرفتن سیستم دفاعی بدن را ضعیف می کند، می ترسند که در معرض ابتلای بیماری به ویژه کرونا یا غیر آن قرار بگیرند و منجر به آسیب شدید در جسم آنان شود، در این صورت می توانند روزه خود را باز کرده و در زمان دیگر که بتوانند روزه بگیرند، قضای آن را به جا بیاورند.

باید توجه داشت که این ترس از روی توهم و گمان نباشد، بلکه باید در نتیجه مشورت با پزشک مورد اعتمادی باشد که معمولاً از مشورت وی ترس حاصل می شود

یا اینکه خود مکلف بدون مراجعه به پزشک و از روی شناختی که از وضعیت خاص خود دارد، در او این ترس تحقق یابد؛ چراکه انسان نسبت به خودش آگاه تر است.

آیت الله فاضل لنکرانی

۱۱: آیت الله محمدجواد فاضل لنکرانی (دام ظلّه)

سؤال:

با احترام به استحضار می رساند با توجه به شیوع ویروس کرونا و اینکه برخی از مسوولین پزشکی گفته اند چنانچه افراد در هر چند دقیقه مقداری آب بنوشند از ابتلاء به آن محفوظ می مانند حال در این صورت بفرمایید تکلیف مؤمنین نسبت به روزه ماه مبارک رمضان در صورت وجود این ویروس چیست؟

جواب:

۱- کسانی که مریض هستند و روزه موجب شدت مرض یا تاخیر در سلامتی آنان شود، روزه بر آنان واجب نیست و باید در زمان دیگر روزه بگیرند.

۲- کسانی که سالم هستند اما احتمال عقلایی مریض شدن به سبب روزه را می دهند در این صورت روزه بر آنان واجب نیست و بطلان آن هم بعید نیست. در برخی روایات وارد شده است: «الصَّائِمُ إِذَا خَافَ عَلَى عَيْنَيْهِ مِنَ الرَّمِيدِ أَفْطَرَ؛ روزه دار چنانچه خوف درد چشم به سبب روزه داشته باشد باید افطار کند»

۳- چنانچه اهل خبره در امور پزشکی لازم ببینند که هر انسانی برای عدم ابتلا به ویروس کرونا در هر چند دقیقه یک بار مقداری آب بنوشند، در این صورت هم وجوب روزه ساقط می شود مگر آنکه در اثر ماندن در خانه از ابتلاء به آن مصون بمانند که در این صورت ماندن در خانه واجب می شود الا اینکه به جهت کار اهم لازم شود که از خانه خارج شوند. (۱).

محمدجواد فاضل لنکرانی

ص: ۱۸

۱۲:نوشتاری از آیت الله ابوالقاسم علیدوست(۱) (زیدعزه)

*روزه ماه رمضان و ترس از بیماری کرونا

اخیراً بحثی در برخی فضاهاى مجازى راجع به موضوع فوق (حکم روزه در ماه رمضان بر فرض خوف روزه دار از گرفتن یا تشدید مرض ناشى از ویروس کرونا به واسطه روزه گرفتن) صورت گرفته است. مطالب خوبی گفته شده است لکن سخنان غیر فنی هم کم گفته نشد. برخی هم به طور غیر جامع حکم به جواز روزه نگرفتن کردند. در پیوند با موضوع فوق نکاتی را یاد آور می شویم:

۱- آنچه در ادامه گفته می شود، هرچند مطابق قاعده و بالطبع نباید در آن اختلافی صورت گیرد، لکن مقلدان باید نظر مرجع خود را در این باره جویا شوند. با این همه، این بحث خالی از فایده نیست و در ادامه وجه آن روشن می گردد.

۲- مسئله فوق، هیچ خصوصیتی ندارد و از مصادیق مسلم مسئله معروف رفع وجوب روزه رمضان بر فرض خوف ضرر است. تنها ویژگی آن، عارض ثانوی آن است که اگر فقیهان و مراجع عظام در این باره چه در محتوا، چه در شکل بیان آن به نقطه واحدی نرسند یا باری بر دوش فقه نهاده شود که مسئول حمل آن، فقه نیست ممکن است عوارض نامطلوبی داشته باشد. بنابراین - با توجه به وضوح حکم شرعی در این باره و عدم قابلیت اختلاف در آن - رسیدن به قراری معین کاملاً مورد انتظار است. هرچند امیدواریم با لطف عمیم خداوند تا آن روز ریشه این ویروس برچیده شود.

۳- در مسئله آنچه معیار جواز روزه نگرفتن (بلکه حرمت روزه گرفتن) است خوف شخص روزه دار از گرفتن این مرض یا تشدید آن است البته قول کارشناس

ص: ۱۹

می تواند طریقی برای ایجاد خوف یا رفع خوف در شخص روزه دار باشد. بنابراین نظر کارشناس امین طریقت دارد نه موضوعیت.

۴- در جواز روزه نگرفتن باید توجه کرد که گاه روزه دار می تواند با تدابیری خوف خود را بر طرف کند مثلاً با خوردن برخی غذاها و نوشیدن برخی نوشیدنی ها در سحر و در فاصله افطار تا سحر و بیرون رفتن از منزل - بدون اینکه عسر و حرجی برای او باشد - می تواند آب بدن را برای یک روز تأمین کند نظیر افرادی که ناراحتی کلیه دارند و برخی پزشکان به ایشان این پیشنهاد را می دهند . همچنین اگر بتواند با جویدن برخی جویدنی ها که مبطل روزه نیست و مشکل مرض را حل می کند تکلیف روزه را انجام دهد. طبیعی است که در این مورد هم نظر کارشناس می تواند برای روزه دار ایجاد اطمینان کند و راهگشا باشد.

۵- در هر صورت مسافرت برای روزه نگرفتن واجب نیست ، ولی قضای روزه در فصل مناسب لازم است.

یادآوری دو نکته لازم است:

۱- برخی از اساتید مطرح کرده بودند که قول ثقہ و بیئنه در کنار خوف ضرر از روزه گرفتن ، مجوز افطار است. در پاسخ به این نکته باید گفت آنچه مورد اتفاق فقها است خوف ضرر است و البته برخی مثل مرحوم آیت الله خوئی قول ثقہ حاذق را هم اضافه کرده اند لکن مطرح کردن شهادت بیئنه در اینجا ناصحیح است زیرا بیئنه در شهادت بر محسوسات نظرش اعتبار دارد و در این جا شهادت بر محسوس نیست، زیرا متعلق شهادت در فرض بحث ضرر داشتن روزه برای من روزه دار است و این امری حدسی است نه حسی. شاید توهم شده که متعلق شهادت ضرر داشتن روزه و عدم آن به طور کلی است تازه همین هم که باشد که

ص: ۲۰

نباید باشد باز هم شهادت بر حسی نیست . بنابر این طرح بینه در اینجا غلط است، ضمن اینکه در اعتبار کلیت بینه نیز اختلاف است.

۲- باید توجه کرد که ضرر ، خوف ضرر ، حرج ، عسر و نپاهای مشابه گاه توسط شارع مقدس در جعل حکم ملاحظه می شود ، در این جا است که معمولاً ضرر نوعی ، خوف نوع مردم از ضرر ، حرج نوعی و امثال آن توسط قانون گذار ملاحظه می شود . لکن ضرر ، حرج یا خوف از ضرر وقتی در سلسله پس از جعل و در زمان امتثال حکم مطرح می شود ، ضرر ، حرج و خوف شخصی مراد است . نباید حضور این نهادها را در فرایند جعل با فرض حضور این نهادها پس از جعل و در فرایند امتثال یکی دانست.

در پایان باید گفت آنچه مهم است فضا سازی رسانه ها در پیوند با این امر است تا دشمنان تدین مردم ، این مسئله را وسیله ای برای اعتقاد زدایی مؤمنان قرار ندهند. خداوند بزرگ همه امور را اصلاح نماید و همگان را از شرور آخرالزمان و از هجوم امواج ضلال در امان نگه دارد.(۱).

حجت الاسلام محمدحسین فلاح زاده

حجت الاسلام محمدحسین فلاح زاده (رییس پژوهشکده تبلیغ و مطالعات اسلامی باقرالعلوم)

در حاشیه نشست که در پژوهشکده تبلیغ و مطالعات اسلامی باقرالعلوم «علیهم السلام» برگزار شد، در گفت و گو با خبرنگار فرهنگی خبرگزاری تسنیم گفت:

در جلسات متعددی که با پزشکان فوق تخصص داشتیم، به این نتیجه رسیدیم که روزه سیستم دفاعی بدن را تقویت می کند و افراد سالم به بهانه ترس و بدون احتمال عقلایی نمی توانند روزه نگیرند.

ص: ۲۱

وی خاطر نشان کرد: منظور از احتمال عقلایی یعنی احتمالی که عقلای جامعه به آن اذعان کنند که تا به اینجا، عقلای دانش پزشکی چنین احتمالی را در افراد سالم مقبول ندانسته اند.

وی افزود: ما روز گذشته جلسات متعددی با حضور پزشکان فوق تخصص در بسیاری از زمینه ها و دست اندرکاران در امور رسیدگی به پایش سلامت و مبارزه با کرونا داشتیم. آن گونه که پزشکان بیان می کنند، روزه داری تأثیری در ابتلا به کرونا در افراد سالم ندارد.

ایشان اظهار کرد: در افرادی که سن بالا و یا بیماری های زمینه ای دارند، احتمال ابتلا به کرونا وجود دارد که می توانند با مراجعه به پزشک متخصص از این امر اطمینان یابند.

علاوه بر آن مؤمنان می توانند با کم کردن تردد و ماندن در منزل، احتمال ابتلای خود به این ویروس را تا حد قابل توجهی کاهش بدهند.

وی درباره اقدام به روزه خواری در ملاء عام تأکید کرد: حکم روزه از روزه خواری در ملاء عام جداست و کسانی که به واسطه عذری نمی توانند روزه بگیرند، اجازه روزه خواری در ملاء عام را ندارند. (۱).

دکتر علیرضا مرندی

۱۴: دکتر علیرضا مرندی

*روزه داری در شرایط کرونا عارضه ای برای افراد سالم ندارد

رییس فرهنگستان علوم پزشکی گفت: همه پزشکان هم نظر هستند و بررسی های پزشکی نشان می دهد، در شرایط کرونایی روزه داری هیچ عارضه ای برای افراد سالم به وجود نخواهد آورد.

ص: ۲۲

به گزارش «نماینده»، علیرضا مرندی رئیس فرهنگستان علوم پزشکی به مراجع عظام تقلید و مسئولین در مورد روزه در شرایط کرونایی نامه نوشت.

متن این نامه به شرح زیر است:

با احترام ، موضوع روزه داری در بحران ویروس کرونا در جلسه ای با حضور اساتید متدین دانشگاه ها از تخصص ها و فوق تخصص های مختلف و با مشارکت حجت الاسلام فلاح زاده رئیس موسسه موضوع شناسی فقهی در محل فرهنگستان علوم پزشکی مورد بحث قرار گرفت و جمع بندی نظرات پس از مشورت با وزیر محترم بهداشت، و برخی از مسئولین محترم ستاد مبارزه با کرونا و تائید آنان به پیوست جهت استحضار و هر گونه اقدام مقتضی تقدیم می شود.

روزه داری در بحران ویروس کرونا

روزه داری ماه مبارک رمضان یکی از ارکان پنج گانه اسلام است که با قصد قربت و بندگی آفریدگار برای تکامل انسان فریضه واجب برای تمام مسلمانان است. در سال جاری علاوه بر بیماران و مسافرینی که از روزه داری معذورند ، با توجه به بحران ویروس کرونا موضوعات خامسی در مورد سلامت انسان در روزه داری ماه مبارک رمضان مطرح می شوند که پرداختن به آنها برای امت اسلامی کشور عزیزمان ضروری است.

لازم به ذکر است تبعیت محض از توصیه های ستاد مبارزه با بیماری کرونا لازم و ضروری است . پزشکان متفق القول هستند که نخوردن غذا به طور متناوب مانند روزه داری اسلامی نه تنها عارضه ای در افراد سالم ایجاد نمی کند بلکه سبب تقویت ایمنی بدن ، کاهش پاسخ های التهابی زیان بار و بهبود واکنش بدن در موارد استرس می شود . لذا کلیه افراد سالم کمتر از ۶۵ سال با رعایت موارد زیر می توانند روزه بگیرند:

ص: ۲۳

۱- رعایت کلیه توصیه های بهداشتی به منظور پیشگیری از ابتلا به ویروس کرونا مانند رعایت فاصله های اجتماعی ، شستشوی مکرر دست ها ، پرهیز از نزدیک شدن به بیماران کرونایی.

۲- نوشیدن ۸ تا ۱۰ لیوان آب در فاصله افطار تا سحر.

۳- استفاده از نبولایزر و یا جوشاندن آب در ظروف در باز به منظور مرطوب نگهداشتن نسبی محیط منزل.

۴- کاهش مصرف چای و قهوه و مواد شیرین و افزایش مصرف سبزیجات و میوه جات در فاصله افطار تا سحر.

۵- پرهیز از محیط های گرم و خشک در افراد سالمند (۶۵ سال و بیشتر) ، عوامل مساعد کننده ابتلا به بیماری کرونا به ویژه دیابت قندی ، افزایش فشار خون چاقی مفرط ، بیماری های قلبی عروقی ، سرطان و بیماری های مزمن ریوی شایع هستند و در صد قابل توجهی از سالمندان به علت کمی مراقبت های سلامت ، از وجود این بیماری ها در خود بی اطلاعند.

از طرف دیگر براساس شناخت کنونی ما از ویروس کرونا به نظر می آید که افراد مبتلا به بیماری های زمینه ای نظیر فشار خون بالا- ، بیماری قلبی ، سرطان و با دیابت بیش از دیگران در معرض ابتلای شدید به این ویروس هستند . نظر به اینکه در افراد مسن ابتلا به این ویروس ممکن است باعث نوع شدید بیماری شود ، لذا با احتمال ضرور برای آنها و توصیه می شود در صورتی که دسترسی به پزشک ندارند علاوه بر رعایت توصیه های بهداشتی به منظور پیشگیری از ابتلا به ویروس کرونا آنهایی که مطمئن نیستند روزه برای آنها ضرر ندارد احتیاطا از انجام این فریضه الهی پرهیز نموده و آنرا پس از اطمینان از اتمام همه گیری این بیماری قضا نمایند ، مگر اینکه با نظر پزشک متخصص اطمینان از بی ضرر بودن روزه برای آنها حاصل شود.

افراد دچار لاغری بسیار شدید و چاقی مفرط نیز در فاصله گذاری ها و رعایت توصیه های بهداشتی احتیاط بیشتری نمایند، بیماری دیابت عامل مساعد کننده عمده برای ابتلا به ویروس کرونا است و لذا توصیه می شود فقط آن گروه از بیماران دیابتی اقدام به روزه داری نمایند که سن کمتر از ۶۵ سال داشته و تحت درمان و مراقبت نزد یک پزشک باشند با رژیم غذایی با متفورمین، آکاربوز، گلوکازون، و گروه گلیپتینها (مهار کننده های ۴- DDP) بوده، قند خون ناشتای کمتر از ۱۴۰ میلی گرم در دسی لیتر و با هموگلوبولین A1C کمتر از ۷ دارند) و آموزش پذیر و متعهد به پایش منظم قند خون هستند و اصول حفاظتی و پیشگیری توصیه شده ستاد بحران کرونای کشوری را به دقت رعایت می نمایند.

بیماران دچار فشار خون در صورتی روزه بگیرند که فشار خون آنها در کنترل مطلوبه، یعنی فشار بالا (سیستولیک) کمتر از ۱۴۰ میلیمتر جیوه و فشار پائین (دیاستولیک) کمتر از ۸۰ میلیمتر جیوه باشد بیماران که پیوند اعضا شده اند نباید روزه بگیرند، روزه گرفتن برای بیماران پیوند قرنیه بلامانع است در بیماران که مبتلا به سایر بیماری ها هستند و قبلا روزه داری برای آنها منعی نداشته است، روزه داری در شرایط بحران ویروس کرونا متفاوت از سال های دیگر نیست و در موارد خاص با نظر پزشک متخصص اقدام نمایند در مورد بیماران که مبتلا به ویروس کرونا شده و بهبود یافته اند توصیه می شود حداقل تا ۶ هفته اقدام به روزه داری نکنند.»

خانم دکتر نفیسه حسینی یکتا، روزه داران چه غذاهایی را مصرف کنند

به گزارش روابط عمومی شبکه افق مهمان این برنامه نفیسه حسینی یکتا دارنده مدرک دکترای تخصصی طب سنتی ایرانی و معاون توسعه سلامت دفتر طب ایرانی وزارت بهداشت و مجری برنامه سینا هوشمندی نژاد بود.

حسینی یکتا در ابتدای بحث درباره راهنمای خودمراقبتی و بهبود ایمنی در برابر ویروس کرونا گفت: با اعلام ورود ویروس کرونا به کشور در دفتر طب ایرانی کمیته ای از متخصصان طب سنتی و داروسازی سنتی تشکیل شد. در همان چهار پنج روز اول این دفترچه به صورت فایل در سایت وزارت بهداشت، سایت انجمن علمی طب سنتی، سایت بنیاد طب ایرانی و سایت دفتر طب ایرانی وزارت بهداشت با هدف آموزش و فرهنگسازی گذاشته شد.

وی اشاره کرد: در این دفترچه تأکید بر الگوهای درست سبک زندگی برای تقویت سیستم ایمنی بدن و پیشگیری از ابتلا به بیماری کروناست.

معاون توسعه سلامت دفتر طب ایرانی وزارت بهداشت با توضیح اینکه با آغاز شیوع بیماری کرونا در کشور ایده ها و فرضیات متعددی برای درمان آن از صاحب نظران حوزه طب سنتی و مجامع علمی حوزه طب سنتی از جمله دانشگاه ها و دانشکده ها به دفتر طب ایرانی وزارت بهداشت رسید، گفت:

هم اکنون ۲۰ کارآزمایی بالینی دارای کد اخلاق در اختیار داریم که در دانشگاه های علوم پزشکی مختلف در حال انجام هستند که امیدواریم در مورد برخی از آنها یکی دو هفته آینده با پایان نمونه گیری ها و اعلام نتایج، نتایج خوبی حاصل شود و انتظار می رود این داروهای گیاهی در پروتکل درمان بیماری کرونا قرار بگیرند.

وی خبر داد: بالغ بر ۵۰ کارآزمایی بالینی داریم که در مسیر داوری ها و کمیته های اخلاق در دانشگاه های علوم پزشکی کشور قرار دارند.

حسینی یکتا با بیان اینکه دستورالعمل ها و داروهای گیاهی و گیاهان دارویی پیشنهادی متعددی برای کمک به درمان بیماری کرونا از سوی دانشکده های طب سنتی و جامعه آکادمیک طب سنتی و صاحب نظران طب سنتی خارج از جامعه آکادمیک طب سنتی که در این حوزه تجربیاتی داشتند به دفتر طب ایرانی وزارت بهداشت ارسال شد، عنوان کرد: برای اجماع در این موضوع جلسات متعددی با حضور عده زیادی از صاحب نظران برگزار و بحث های علمی زیادی شد.

وی در ادامه گفت: در این جلسات به اجماعی رسیده و دستورالعمل و نسخه واحدی استخراج شد که مورد تأیید دفتر طب ایرانی است، اما قرار بر نشر آن برای عموم نیست، بلکه در دسترس پزشکان و مراکز درمانی و کسانی قرار می گیرد که بیماران مبتلا به کرونا را درمان می کنند.

معاون توسعه سلامت دفتر طب ایرانی وزارت بهداشت اظهار کرد: چنانچه ارکان نظام سلامت بخواهد از ظرفیت طب سنتی به جز مکتب درمانی رایج استفاده کند نیاز است خدمات طب سنتی در نظام سلامت کشور ادغام شود.

وی درباره روزه داری در ایام مواجهه با ویروس کرونا تأکید کرد:

روزه داران تدابیری در افطار و سحری بیندیشند تا با مصرف مواد غذایی که رطوبت را بیشتر در خود نگه می دارند رطوبت مخاط های بدن را حفظ کنند و مانع خشک شدن مخاط های بدن شوند.

حسینی یکتا به قرقه کردن و استنشاق آب بدون آنکه آب وارد حلق شود برای حفظ رطوبت مخاط های بدن در ایام روزه داری اشاره کرد.

این متخصص طب سنتی ایرانی تصریح کرد: بیماری کرونا موجب زایمان زودرس نمی شود.

حسینی یکتا به کاهش حس بویایی و چشایی به عنوان علائم ابتلا به بیماری کرونا اشاره کرد و گفت: برای بهبود کاهش حس بویایی می توان از گیاهان دارویی با بوهای تند نظیر اسانس نعنا که حس بویایی را تحریک می کنند، استفاده کرد.

این متخصص طب سنتی ایرانی اعلام کرد: بخور جوش شیرین تأثیر مثبتی بر بیماران مبتلا به کرونا ندارد.

وی در پایان بیان کرد: با توجه به برگزاری جلسات متعدد و استفاده از تمامی پتانسیل های موجود در بحث بیماری کرونا توسط دفتر طب ایرانی وزارت بهداشت امیدواریم به زودی بستر درمانی برای ارائه خدمت در حوزه طب سنتی فراهم شود. (۱).

نظر تخصصی کارشناسان پزشکی و دینی درباره روزه داری در شرایط کرونا

۱۶: نظر تخصصی کارشناسان پزشکی و دینی درباره روزه داری در شرایط کرونا (۲)

بررسی های پزشکی نشان می دهد افراد سالم نه تنها در شرایط کرونا مشکلی برای روزه داری ندارند بلکه روزه، عامل تقویت سیستم ایمنی بدن در برابر این ویروس است.

به گزارش خبرنگار خبرگزاری رسا، سلول های بدن هر گاه با گرسنگی طولانی مدت مواجه شوند اقدام به خودخواری پروتئین های خود برای جبران انرژی مورد نیاز می کنند و با همین مکانسیم پروتئین ها و اجزای تخریب شده خود را از میان بر می دارند و از انرژی آن سلول های جدید می سازند، مواد زائد را پاکسازی و با باکتری ها و ویروس های مهاجم را از میان بر می دارند. نکته جالب این است که روزه

ص: ۲۸

۱- مهرنیوز؛ شبکه افق سیما

۲- برگرفته از سایت خبرگزاری رسا (رسانیوز) کد خبر: ۶۴۸۲۷۶.

گرفتن بسیار مفید تر از تحریک اتوفاژی (پاکسازی سلولی با خوردن سلول های معیوب) با کمک دارو یا هورمون تراپی است.

به اذعان بسیاری از کارشناسان ، کرونا بر فرهنگ معنوی تأثیر زیادی نگذاشته اما اثرات آن بر فرهنگ مادی قابل مشاهده است ؛ به عنوان مثال شیوع این ویروس بر روند غذایی ما و برخی کسب و کارها در این زمینه تأثیر گذار بوده به طوری که در برخی موارد محدودیت هایی در نظر گرفته ایم و از مواد غذایی که احتمال می دهیم آلوده به ویروس است کمتر استفاده می کنیم.

از طرفی کرونا باعث شد قدر داشته هایمان را بیشتر بدانیم ، همچنین همدردی و همیاری بین مردم افزایش پیدا کرد که نمونه های از آن توجه بیش از پیش به کادر زحمت کش پزشکی است و حضور بسیار از دوطالبان به عنوان مدافعان سلامت در خدمت مقدم خدمت به بیماران است که البته این موارد بازخوردی از فرهنگ و معنویت حاکم در بین مردم است.

با نزدیک شدن به ماه مبارک رمضان و البته مسائل مربوط به کرونا ، بحث در مورد وجوب روزه داری در این ایام ، تبدیل به یکی از مباحث اصلی در محافل مردمی و فضای مجازی شده است.

طبق استفتاء صورت گرفته از محضر شماری از مراجع عظام تقلید ، این بزرگواران بر لزوم ارجاع به نظر پزشکان و متخصصان حاذق و متدین تاکید کرده و هشدار داده اند که مبدا عده ای این امر را بهانه ای برای روزه خواری قرار دهند.

در همین راستا با برخی از پزشکان فوق تخصص و دست اندرکار موضوع کرونا ویروس و دیگر پزشکان و متخصصان گفت و گوهایی ترتیب داده ایم تا از نظرات آنها آگاه شویم.

دکتر مهدی پزشکی مدرس فوق تخصص گوارش و کبد به خبرنگار ما گفت:

روزه گرفتن هیچ گونه تاثیری در تحلیل قوای و تضعیف سیستم ایمنی بدن افراد سالم ندارد ، بنابراین چون روزه گرفتن احتمال ابتلا به کرونا را افزایش نمی دهد، در شرایط فعلی روزه گرفتن فقط برای افرادی ممنوع است که در شرایط معمولی نیز روزه گرفتن برای آنها لازم نیست مانند افرادی که مبتلا به دیابت، فشار خون ، رماتیسم قلبی و... هستند.

یکی دیگر از اساتید که دکترای بیوشیمی ملکولی دارد در مصاحبه با ما خاطر نشان کرد:

روزه نه تنها سیستم ایمنی بدن را تحلیل نمی برد، بلکه اساساً مکانیسم بدن استعداد خاصی برای خلاص شدن از تمامی سلول های معیوب و قدیمی ، پروتئین ها و غشا های سلولی دارد این اتفاق دقیقاً زمانی رخ می دهد که بدن انسان دیگر انرژی کافی برای حفظ این سلول ها ندارد . این یک فرآیند منظم برای تخریب و بازیافت اجزای سلولی است.

به این مکانیسم اتوفآژی گفته می شود . یکی از سوالات اصلی این است که چه چیزی اتوفآژی را فعال می کند؟ به نظر می رسد محرومیت از مواد مغذی عامل اصلی رفع سلول های بیمار است . به خاطر داشته باشید که گلوکازگون نوعی هورمون مخالف انسولین است . این مثل یک بازی الاکلنگ است که در بچگی بازی می کردیم مثلاً اگر گلوکازگون پایین می آید انسولین بالا- می رود . هنگامی که ما غذا نمی خوریم انسولین پایین می آید و گلوکازگون بالا- می رود . این افزایش در گلوکازگون باعث تحریک روند اتوفآژی می شود . در واقع ، روزه گرفتن (افزایش گلوکازگون) بیشترین تاثیر را در بروز اتوفآژی دارد.

وی افزود سلول های بدن هر گاه با گرسنگی طولانی مدت مواجه شوند اقدام به خودخواری پروتئین های خود برای جبران انرژی مورد نیاز می کنند و با همین مکانیسم پروتئین ها و اجزای تخریب شده خود را از میان بر می دارند و از انرژی

آن سلول های جدید می سازند ، مواد زائد را پاکسازی و با باکتری ها و ویروس های مهاجم را از میان بر می دارند . نکته جالب این است که روزه گرفتن بسیار مفید تر از تحریک اتوفاژی با کمک دارو یا هورمون تراپی است.

دکتر ناطقی رییس بیمارستان بهارلوی تهران نیز معتقد است: تاکنون مقاله ای که به صورت علمی به این نتیجه رسیده باشد که روزه سیستم ایمنی بدن را پایین می آورد ندیده ام و به عکس معتقدم روزه کاملاً می تواند به سود سیستم ایمنی بدن باشد چرا که بنابراین این فرضیه که احتمال ابتلا به کرونا در افراد روزه دار بیشتر از سایر افراد است، مطلبی علمی به نظر نمی رسد . علاوه بر اینکه از منظر اجتماعی نیز روزه از این منظر که از تعاملات انسانی به طور محسوسی می کاهشد حتی می تواند در انجام پروتکل های وزارت بهداشت نیز مفید باشد . البته این موضوع در خصوص افرادی است که سالم هستند و افرادی که دارای بیماری های زمینه ای هستند و یا به جهت سن و یا سایر جهات مستعد این بیماری هستند به طور طبیعی اینگونه نخواهند بود.

پس می توان گفت روزه داری نه تنها سیستم ایمنی بدن را تحلیل نمی برد بلکه ، در افراد سالم و کسانی که بیماری مزمن ندارند باعث ایجاد مقاومت بدن در برابر کرونا ویروس خواهد شد.

نظر تخصصی کارشناسی پزشکان درباره تأثیر روزه بر سیستم ایمنی بدن

۱۷: نظر تخصصی کارشناسی پزشکان درباره تأثیر روزه بر سیستم ایمنی بدن (۱).

روزه داری نه تنها سیستم ایمنی بدن را تحلیل نمی برد بلکه، در افراد سالم و کسانی که بیماری مزمن ندارند باعث ایجاد مقاومت بدن در برابر کرونا و ویروس خواهد شد.

*سؤال: در صورت سلامت عمومی فرد و عدم ابتلا به کرونا، آیا روزه داری در شرایط فعلی برای وی ضرر دارد؟

دکتر جواد خدادادی متخصص عفونی و رییس بیمارستان کامکار عرب نیای قم:

از نظر اینجانب در افراد سالم و در صورت عدم ابتلا به بیماری کرونا منعی برای روزه داری وجود ندارد.

دکتر احسان شریفی پور متخصص مغز و اعصاب و معاون تحقیقات دانشگاه علوم پزشکی قم:

با توجه به وضعیت سلامت و سیستم ایمنی انسان، رفتار شناسی ویروس کرونا، دانش پزشکی تا امروز هیچ گونه منعی از نظر سلامتی برای روزه داری افراد سلام با توجه به شواهد پزشکی متصور نمی باشد.

خانم دکتر اصغری متخصص داخلی و بورد فوق تخصصی ریه و عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی قم:

مقالات علمی مشخص کرده که گرفتن روزه نقص ایمنی نمی آورد، یعنی این که کسی بگوید با گرفتن روزه دچار ضعف ایمنی بدن شده، این مساله ثابت نشده است.

ص: ۳۲

سرکار خانم دکتر حیدری رییس دانشکده سلامت و دین دانشگاه علوم پزشکی قم:

روزه داری منعی ندارد ، تصریح کرد : سیستم ایمنی بدن در اثر روزه داری قوی تر نیز می گردد.

دکتر سید فخرالدین حجازی متخصص قلب و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی قم:

با توجه به این که روزه داری در فرد سالم باعث بهبودی وضعیت ایمنی افراد می شود ، فقط در موارد و بیماری های خاص منع می گردد.

دکتر حامد شفیعی متخصص بیهوشی و رئیس بیمارستان فرقانی قم:

همان گونه که در بسیاری مقالات اثبات شده است ، صرف روزه داری نه تنها سیستم ایمنی را ضعیف نمی کند که حتی باعث افزایش سیستم ایمنی و بهبودی شرایط بدن می گردد ؛ لذا به هیچ وجه و بدون دلیل پزشکی متقن ، هیچ ضرری ندارد.

دکتر سید رضا وکیلی نیا متخصص طب سنتی ایرانی و مدیر درمان دانشگاه علوم پزشکی قم:

خیر ، بلکه موجب تقویت سیستم ایمنی هم می شود . از نظر طب سنتی ایرانی در اشخاصی که سالم می باشند یکی از راه های تقویت قوای جسمی تقلیل غذا و به عبارتی همان روزه داری می باشد.

دکتر عادل متخصی داخلی و بورد فوق تخصصی ریه و رییس سازمان نظام پزشکی قم:

با توجه به مستندات متقن علمی ، روزه داری باعث نقص سیستم ایمنی نمی شود ، و لذا ابتلا به بیماری کرونا در افراد روزه دار نسبت به سایر افراد بیشتر نمی شود . و همچنین عدم مصرف مایعات و یا عدم مرطوب بودن گلو باعث افزایش احتما ابتلا به کرونا نمی گردد.

دکتر محمود پرهام فوق تخصص غدد و معاون درمان دانشگاه علوم پزشکی قم:

از نظر اینجانب روزه داری در شرایط فوق بلامانع می باشد.

دکتر محمد حضوری متخصص تغذیه و معاون غذا و داروی دانشگاه علوم پزشکی قم:

با توجه به اصل سلامت فرد و عدم ابتلا- به کرونا اقدام به روزه داری در صورت رعایت اصول تغذیه سالم و اطمینان از دریافت غذاهای مورد نیاز طی دو وعده سحری و افطار و میان وعده پس از افطار نه تنها برای سلامت و ایمنی مشکلی ندارد، بلکه می توان به عنوان یک عامل مؤثر برای سلامتی نیز شناخته شود.

نظرات حجت الاسلام و المسلمین وحیدپور

طبق نظراتی که بیشتر پزشکان فوق تخصص ارائه داده اند ، روزه در ماه مبارک رمضان احتمال ابتلای افراد بر کرونا را افزایش نمی دهد و روزه برای کسانی که جزو گروه های پر خطر نیستند و بیماری زمینه ای نیز ندارند ، همچون سال های گذشته واجب است.

این استاد حوزه علمیه قم با تاکید بر اینکه روزه از احکام بنیادین شرع به شمار می رود ، گفت : طبق نظراتی که بیشتر پزشکان فوق تخصص ارائه داده اند ، روزه در ماه مبارک رمضان احتمال ابتلای افراد بر کرونا را افزایش نمی دهد و روزه برای کسانی که جزو گروه های پر خطر نیستند و بیماری زمینه ای نیز ندارند ، همچون سال های گذشته واجب است.

این کارشناس احکام فقهی افزود: آنچه در شبکه های اجتماعی فضای مجازی در خصوص افزایش احتمال ابتلا به ویروس کرونا بعضاً وجود دارد ، به گواه کارشناسان درست نیست و اساساً منبع صدور فتوی برای یک موضوع شبکه های اجتماعی نیست و ترسی نیز اگر وجود داشته باشد ، می بایست خوف عقلایی باشد ، یعنی اهل فن و عقلای آن موضوع می بایست آن را تأیید نمایند و در این موضوع خاص پزشکان فوق تخصص و دست اندرکاران در موضوع پایش سلامت و مبارزه علیه ویروس کرونا چنین احتمالی را تأیید نکرده اند و به عکس تحقیقات انجام شده در زمینه پزشکی نشان داده که روزه موجب تقویت سیستم ایمنی بدن می شود ، بنابراین روزه در مباح مبارک رمضان امسال برای افراد فاقد بیماری های زمینه ای و کهولت سن واجب است.

وی افزود : کسانی که در این ماه به جهت کهولت سن و یا داشتن بیماری زمینه ای و به تصدیق پزشکان نتوانسته اند روزه بگیرند ، می بایست به ازای هر روزی که روزه نمی گیرند یک مد طعام به اندازه ۷۵۰ گرم گندم ، نام و ... به فقرا به عنوان کفاره پرداخت کنند.(۱).

ص: ۳۵

رئیس جمهور برزیل از مردم کشورش خواست برای رهایی از بلاي کرونا روزه بگیرند.

به گزارش گروه بین الملل خبرگزاری آنا از العالم ، ژایر بولسونارو با بیان همه گیر شدن کرونا در برزیل گفت : من در راستای توصیه کشیش ها و دیگر افراد مذهبی از مردم برزیل می خواهم یک روز را به نیت رهایی فوری از این بلا روزه بگیرند. (۱).

ص: ۳۶

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

